

Tajné hubení dětí

Lidská sexualita je stará jako lidstvo samo. Naši předci ji zřejmě nevnímali tak jak dnes činíme my, jako soubor biologických a psychologických jevů vztahujících se k pohlavnímu životu, ale spíše ji ztotožňovali s rozmnožovací funkcí člověka a se zachováním rodu. I přesto, že se naši předchůdci nejspíš nezabývali formulováním definic sexuality či rozvíjením filosofických a sexuologických úvah na toto téma, prošla lidská sexualita během svojí historie změnami a výkyvy, které mnohdy dosáhly extrémních hodnot

Informace o rodinném životě našich předků v období renesance a baroka se nabízí získat z více zdrojů. Jedním z nejhojnějších jsou náboženské traktáty a mravokárné spisy náboženských činitelů, zejména kněží. Mnohé o rodinných poměrech lze vyčíst z dobových matrik, kronik a životopisných děl aristokratické vrstvy.

Nad morálkou obyvatel Čech 16. století bděla celá společnost. Na mravnost jednotlivců dohlížel veřejný dozor. Hranici mezi dovoleným a zakázaným určovalo panstvo. Panstvo chtělo být ochráncem, zákonodárcem i soudcem svého lidu. Normy a pravidla chování určovalo na základě tzv. božího řádu udávaného tradicí a zvykem. „*Zodpovědnost vrchnosti za mravný a počestný život poddaných se zdůrazňovala v instrukcích i při nástupu nových rychtářů i konšelů.*“ (Bůžek, Hrdlička a kol., s. 237). Přibližně od poloviny 16. století je z těchto instrukcí patrný důraz, jaký byl kladen na postihování a trestání zejména mravnostních a náboženských trestných činů. A zřejmě právě proto v těchto instrukcích vrchnost dávala příkazem, aby jim byly „*hanebné věci*“ bez prodlení ohlášeny. Vraždy, zabití a sexuální delikty si pak šlechta nechávala k posouzení. (Bůžek, Hrdlička a kol.).

A jak se zdá z dobových pramenů, vybočování z norem církevních pravidel bylo zcela běžnou a snad i každodenní záležitostí. Ve vesnickém prostředí se setkáváme s kritikou mravnosti či lépe řečeno nemravnosti čeledi. A

tak není divu, že Vilém z Rožmberka (10.3. 1535-1592) do souboru nařízení pro své rychtáře, takzvaných *Artikulové rychtářům a poddaným na panstvích Rožmberských (1560)*, zařadil bod z tohoto stavu vycházející. Byl nazván „*O pannách a vdovách neřádných. Poněvadž mnoho neřádův jest mezi lidmi, takoví, že mnohé děvečky i vdovy dopustíc se neřádu, a obtíženy jsou, a potom potracují děti a hubí je tejně: protož jest JMsti páně poručení, aby rychtář každý to opatřil, aby každého čtvrt léta při suchých dnech všecky děvečky a dívky bývaly skrze rozumné ženy opatrovány, jest-li která těhotná.*“ (Kalousek).

Po celou dobu svého vladaření zůstal Vilém věrný svému katolickému vyznání. A možná právě proto se Vilém z Rožmberka snažil potlačit infanticidu i za pomoci takto ponižujícího nařízení umožňujícího kontrolu intimních vztahů svých poddaných. Infanticidium, jinými slovy „*zahubení svého neřádně nabytého plodu*“ (Francek), patřilo na rožmberském panství k mravnostním trestním činům. Na „*poctivosti zkažené děvečky*“, které přišly do jiného stavu cizoložstvím či smilstvem se často snažily své těhotenství skrývat. A to z toho důvodu, že jako ženy, které čekaly nemanželské dítě nebo jako svobodné matky by byly automaticky postaveny na okraj společnosti. Ztratily by šanci se vdát a navíc by své dítě jen ztěží uživily. V naprosté většině případů to pro ony nešťastnice znamenalo pozbytí dědického podílu po svých rodičích a vyhoštění z usedlosti. Utajit těhotenství ve vesnickém prostředí ale bylo nesmírně těžké, protože obtížená žena nebyla schopna plně fyzicky pracovat a často se musela vymlouvat na churavění. Z těchto důvodů dívky často přistupovaly k potratům plodů. Ať už za použití různých, nejčastěji jedovatých, rostlin (např. Ožanky větší či Chvojky klášterské, která byla pěstována pro své účinky jeptiškami v kláštorech, protože odvar z této rostliny byl natolik toxický, že vyvolal potrat) či za použití fyzického a mechanického poškozování plodu jako byly údery do břicha, zvedání těžkých břemen, skákání z výšky či nadměrná fyzická zátěž. (v lékařské literatuře raného novověku byla horní hranice kdy se ještě jednalo o

plod spatřována mezi 35.- 45. dnem těhotenství, maximálně v šedesátém dni od početí, Sodzawicná).

Ve vrchnostenském nařízení zmiňované prohlídky nejčastěji vykonávaly porodní báby. Bylo-li nalezeno nějaké dětské tělíčko, o kterém se předpokládalo, že novorozenec byl zamordován, byly rovněž přizvány k jeho prohlédnutí. Po učinění takového hrůzného nálezu následoval proces prokazování úmyslu ženě zabít dítě, resp. plod, protože z vraždy byly obviněny i ty ženy, které usilovaly o potrat. Vyšetřování vedl rychtář a jestli-že žena zapírala a nechtěla přiznat svou vinu mohlo ji v procesu usvědčit právě svědectví porodní báby. Pakli-že se ženě podařilo těhotenství utajit a porodila v ústraní, tak se pak často ještě v poporodním šoku snažila tělíčka dítěte zbavit. Dělo se tak různými způsoby: například zakopáním na zahradě, v lese, zahrabáním v hnoji, schováním v truhle, vhozením do studny či hozením sviním v domnění, že je tyto sežerou. Zpravidla byl potrestán i dotyčný, který o vraždě či potratu věděl a tuto skutečnost nenahlásil či ten kdo ženě při jejím počínání přímo napomáhal (Francek, Sodzawicná).

Po skončení vyšetřování byla škála trestů vyřčených nad ženami usvědčenými z infanticidy různá. Od nejmírnějšího výprasku spojeného s cejchováním až po trest smrti (ať už utopením, zahrabáním zaživa spojeným s proražením srdce kulem, stětím). Častým trestem pro poddané za potracení plodu a stejně tak za zabití novorozeného dítěte bylo stětí a zahrabání. Za své smilstvo, cizoložstvo a „...*plodu neřádně nabytého ze sebe vyhnání*...“ (Pánek 1977, s. 125) byla jistá Anna Mejstříková odsouzena k vymrskání, vyvedení z města a z celého českého království a to pod hrozbou stětí. Že ne vždy se panstvo nad obviněnými smilovalo, dokládá jiný záznam. A to z 9. dubna 1674, kdy Alžběta Koudelková, která se dopustila smilstva s Jiříkem Koudelkou, ve vší tajnosti donosila a porodila dítě. Stalo se tak na českošternberském zámku. Po porodu dotyčná novorozeně škrtila a poté potají zahrabala v hnoji. Ale zřejmě pod tíhou svědomí a jistě i v následném šoku ze svého činu, o všem

vypověděla vrátné. Ta sice zahrabané dítě našla ještě živé, nicméně zanedlouho poté novorozeně zemřelo. Alžběta Koudelková byla nemilosrdně za svůj prohřešek odsouzena „*podle práva tím ortelem jest podělena !!, aby mečem ztrestána a zahrabána byla...*“ (Pánek 1977, s. 91). A tak se také stalo. Ostrého napomenutí se dostalo například i Barboře Švestkové, podezřelé z potracení nemanželského plodu. Byla osvobozena pod podmínkou vedení mravně čistého života. (ilustrace záznamu z výslechu a odsouzení, Pánek 1977, s. 164). K jednomu roku nucených prací v Divišově byla kupříkladu odsouzena Kateřina Kudrnová a to pro podezření z úmyslného potracení plodu (Pánek 1977).